

Ympäristöministeriölle

AI FI 52/2022

7.7.2022

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa ihmisoikeuksien puolesta.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Kunnan ilmastosuunnitelman laatimisen aikaväli

Kuntien ilmastosuunnitelmaa esitetään laadittavaksi tai päivitettäväksi kerran valtuustokaudessa. Amnesty katsoo ehdotetun laatimisaikavälin kuntien päätöksenteon näkökulmasta perustelluksi, mutta pitää tärkeänä pidemmän aikavälin tavoitteiden ja toimien sisällyttämistä suunnitelmiin. Lisäksi kuntien tulee myös voida tehostaa ilmastotoimiaan kesken suunnitelmakauden, mikäli tämä katsotaan tarpeelliseksi suunnitelman seurantatietojen valossa.

Kunnan ilmastosuunnitelman sisältö

Amnesty pitää hyvänä, että kuntien ilmastosuunnitelmiin sisällytetään kuntaorganisaation omien päästövähennystoimien lisäksi myös kunnan tekemien päätösten vaikutukset asukkaiden ja muiden toimijoiden mahdollisuuksiin tehdä ilmastotoimia. Suunnitelmien valmistelun ja toimeenpanon tulee olla avointa sekä asukkaita ja sidosryhmiä osallistavaa kautta suunnitelmasyklin.

Kuntien ilmastosuunnitelmissa asetettujen tavoitteiden ja niiden saavuttamiseksi tehtävien toimien on oltava selkeästi muotoiltuja sisällöltään ja aikajänteiltään. Kuntien ilmastotoimien tulee tukea perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tämän varmistamiseksi ilmastosuunnitelmiin ja niiden seurantaan on tärkeää sisällyttää perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia. Ilmastosuunnitelmissa esitetyin toimin on myös edistettävä oikeudenmukaista vihreää siirtymää, joka ei lisää taloudellista tai sosiaalista eriarvoisuutta ja joka turvaa osaltaan haavoittuvien ihmisten ja myös tulevien sukupolvien oikeuksia.

Päästövähennystavoitteiden lisäksi kuntia tulisi kannustaa myös ilmastomuutokseen sopeutumiseen, hiilinielujen kasvattamiseen ja luonnon monimuotoisuuden suojeluun liittyvien tavoitteiden asettamiseen ja toimiin. On ensisijaisen tärkeää, että asetetut päästövähennystavoitteet saavutetaan kotimaisin keinoin eikä esimerkiksi kansainvälisten päästökompensaatioiden avulla.

Amnestyn mukaan on keskeistä, että kunnille on tarjolla riittävästi tukea ilmastosuunnitelmien laadintaan ja seurantaan. Suomen ympäristökeskuksen (Syke) päästötietopalvelu on tärkeä työkalu, jonka toimivuuden takeeksi myös Syken resursseista on huolehdittava. Samoin Amnesty pitää tärkeänä kunnille tehtävää ilmastosuunnitelmaohjetta suunnitelmien vaikuttavuuden varmistamiseksi (s. 24) sekä mahdollisten ilmastosuunnitelmien valtionapujen hakuprosessin tarkoituksenmukaisuutta ja hallinnollisen taakan minimointia (s. 25).

Kunnan ilmastosuunnitelman seuranta

Ilmastosuunnitelmien toimeenpanon ajantasainen ja avoin seuranta sekä monikanavainen viestintä seurannan tuloksista on erittäin tärkeää. Seurannassa tulee käyttää selkeitä mittareita, joiden perusteella voidaan tehdä tarvittavia päivityksiä suunnitelmaan ja sen toteutukseen. Seurannan osana tulee arvioida ja seurata suunnitelman toimeenpanon perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia.

Kunnan ilmastosuunnitelman huomioiminen kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa

Amnesty pitää hyvänä ilmastosuunnitelman ja sen tavoitteiden huomioimista kuntastrategiassa, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista (s. 43). Kunnan pitkän aikavälin toiminnalla ja talouden suunnittelulla on tärkeää tukea oikeudenmukaista vihreää siirtymää. Kunnan toimintakertomus on yksi luonteva kanava kunnan ilmastosuunnitelman toimeenpanon seurannalle ja raportoinnille.

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksiin ilmastolain soveltamisalalla

Muun muassa Suomen ilmastopaneeli korostaa ihmisten osallistumismahdollisuuksien tasapuolisuutta, päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja puolueettomuutta sekä päätöksentekijöiden vastuuvollisuutta osana ilmastopolitiikan menettelytapojen oikeudenmukaisuutta. Tähän kuuluu keskeisesti mahdollisuus valittaa tehdyistä päätöksistä.¹ Amnesty pitää erittäin tärkeänä valtioneuvoston ilmastolainalaisiin päätöksiin kohdistuvaa muutoksenhakuoikeutta. Muutoksenhakuoikeudesta säätämisen voidaan arvioida vahvistavan ihmisten oikeusturvaa.

Muutoksenhaku kuntien ilmastosuunnitelmiin

Amnesty pitää johdonmukaisena muutoksenhakuoikeuden ulottamista myös kuntien ilmastosuunnitelmiin.

Esityksen vaikutukset

Amnesty pitää tärkeänä kuntien riittävää tukemista ilmastosuunnitelmien laadinnassa ja seurannassa. Keinoja ovat muun muassa hallituksen esityksessä mainittu valtionavustus (s. 23, 25), kuntien välinen yhteistyö, kunnille laadittava ohjeistus sekä Syken tuottamat päästötiedot. Keskeistä on kehittää muutoksenhakutuomioistuimina toimivien korkeimman hallinto-oikeuden (valtioneuvoston päätökset) ja hallinto-oikeuden (kuntien ilmastosuunnitelmat) osaamista ilmastolain alaisiin kysymyksiin liittyen sekä taata niille riittävän toimintaedellytykset, vaikka mahdollisten valitusten ja muutoksenhakujen määrä ja aiheuttama työkuorma katsotaan hallituksen esityksessä vaikeaksi arvioida (s. 26).

Kunnioittavasti,

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja, Amnesty International Suomen osasto

Lisätietoja antaa: Taru Savolainen, ilmasto- ja ympäristöasiantuntija, Amnesty International Suomen osasto,
taru.savolainen@amnesty.fi

¹ 4 Kivimaa, P., Huttunen, S., Lähteenmäki-Uutela, A., Heikkinen, M., Juhola, S., Kaljonen, M., Käyhkö, J., Lund, P. ja Näkkäläjärvi, K. 2021. Kuinka oikeudenmukaisuus voidaan huomioida ilmastopolitiikassa? Suomen ilmastopaneelin julkaisuja 2/2021